

NGUYỄN BÌNH*

MALAYSIA ỨNG PHÓ VỚI ẢNH HƯỞNG CỦA “NHÀ NƯỚC ISLAM GIÁO”

Tóm tắt: Nghiên cứu này phân tích cách thức chính quyền Malaysia ứng phó với sự trỗi dậy của cái gọi là “Nhà nước Islam giáo” đối với an ninh quốc gia. Mặc dù Malaysia không phải là mục tiêu trọng điểm của “Nhà nước Islam giáo”, song quốc gia này vẫn đối diện với nhiều thách thức, như: công dân bị lôi kéo tham gia xung đột ở Syria và Iraq, cũng như các âm mưu khủng bố thực hiện trong nước từ các phần tử ủng hộ tư tưởng “Nhà nước Islam giáo”. Do đó, bài viết trình bày cách thức chính quyền Malaysia ứng phó với “Nhà nước Islam giáo” - một mối đe dọa an ninh phi truyền thống trong bối cảnh khu vực và toàn cầu - qua các khía cạnh: biện pháp pháp lý, chính sách phòng ngừa, hoạt động thực thi và hợp tác quốc tế. Bài viết góp phần làm sáng tỏ nỗ lực của Malaysia trong cân bằng giữa bảo vệ an ninh quốc gia và duy trì ổn định xã hội, đồng thời, nâng cao hiệu quả phòng chống chủ nghĩa khủng bố xuyên quốc gia.

Từ khóa: Malaysia, “Nhà nước Islam giáo”, chống khủng bố.

Ngày nhận bài: 05/10/2025; ngày biên tập: 15/10/2025; ngày duyệt đăng: 05/11/2025.

Dẫn nhập

Sự trỗi dậy của ISIS (Islamic State of Iraq and Syria) vào năm 2014, và sau đó là tuyên bố thành lập “Nhà nước Islam giáo” (Islamic State - IS)¹ đã tạo ra một mối đe dọa an ninh toàn cầu với mức độ chưa từng có đối với cộng đồng quốc tế. Mặc dù đã suy giảm về quy mô và sức mạnh, nhưng Al-Qaeda vẫn có những ảnh hưởng nhất định, tuy nhiên, mối đe dọa từ tổ chức này và các chi nhánh, những người ủng hộ của nó đang dần bị lu mờ bởi “Nhà nước Islam giáo” (sau đây viết tắt là IS). Với khả năng kiểm soát lãnh thổ, nguồn lực dồi dào, sự tinh thông trong việc khai thác công nghệ truyền thông hiện đại, đặc biệt là mạng xã hội, IS đã cho thế giới thấy một phiên bản mới của chủ nghĩa cực đoan và khủng bố.

Chiến lược của IS là quản lý những khu vực mà tổ chức này kiểm soát tại Iraq và Syria, đồng thời, mở rộng sang các vùng lãnh thổ Islam giáo (Hồi giáo) khác thông qua việc chấp nhận lời thề trung thành từ các nhóm thánh chiến địa phương. Sau một thời gian ngắn khi tuyên bố thành lập, đã có rất nhiều nhóm Islam giáo cực đoan tuyên bố trung thành với IS và thủ lĩnh của nó là Abu Bakr al-Baghdadi. “Nhà nước Islam giáo” tìm cách kiểm soát lãnh thổ, điều hành và phát triển sang những khu vực thuận lợi khác; đồng thời, khai thác và gây bất ổn tại các vùng nằm ngoài tầm kiểm soát. Sự thành lập của “Nhà nước Islam giáo” lan truyền ý tưởng về một “vương quốc toàn cầu”, đồng thời, làm suy yếu các nhóm đối thủ và lôi kéo các nhóm có cùng tư tưởng. Như vậy, IS ngày càng thu hút được nhiều sự ủng hộ và nguồn lực,

* Viện Dân tộc học và Tôn giáo học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam. Email: nguyennbinhtg@yahoo.com.

¹ “Nhà nước Islam giáo” (Islamic State - IS) bắt nguồn từ tổ chức Nhà nước Islam giáo (Hồi giáo) Iraq (Islamic State of Iraq - ISI), phát triển từ Al-Qaeda do Abu Musab al Zarqawi lãnh đạo ở Iraq. Mặc dù mục tiêu ban đầu của ISI là tạo ra một khu vực của riêng tín đồ Islam dòng Sunni ở Iraq để đối phó với ảnh hưởng ngày càng tăng của tín đồ Islam dòng Shi'ite và người Kurd sau cuộc tấn công quân sự của Mỹ năm 2003, nhưng sự bất ổn định cùng với việc giải tán bộ máy tình báo, quân đội và giải thể đảng Ba'ath cùng bộ máy chính phủ liên hiệp đã khiến nhóm này phát triển và mở rộng. Mục đích của “Nhà nước Islam giáo,” như thủ lĩnh Abu Bakr al-Baghdadi khi đó cho rằng, từ thành trì ở Mosul sẽ “thành lập một Nhà nước Islam giáo thống nhất toàn Trung Đông. Tại đó, những giá trị của Islam giáo sẽ được khôi phục như thời kỳ đầu của Islam giáo, thời kỳ của Sứ giả Muhammad. Giáo luật Islam giáo (Shar'iah) sẽ được áp dụng để duy trì sự thuần khiết của Islam giáo và để trừng phạt những quốc gia Islam giáo thế tục hóa hay những tín đồ Islam dòng Shi'ite không chuyển sang dòng Sunni. Mục đích xa hơn, “Nhà nước Islam giáo” còn muốn thống trị cả thế giới bằng tất cả các phương tiện có thể, kể cả thánh chiến” (Lương Thị Thu Hương, Trần Minh Ngọc, 2018: 4).

bao gồm cả nhân lực, từ đó gia tăng tiềm năng mở rộng trong tương lai. Bên cạnh đó, IS cũng truyền cảm hứng cho các cá nhân thực hiện các cuộc tấn công ngay tại quốc gia của họ, khi mà việc di chuyển của các tân binh nước ngoài đến Syria và Iraq ngày càng gặp khó khăn.

Năm 2015, các quốc gia Đông Nam Á có số lượng lớn tín đồ Islam giáo, như: Indonesia, Malaysia và Philippines, đã phải đối mặt với những mối đe dọa bạo lực do các nhóm cực đoan trong nước gây ra và từ các mạng lưới tuyển mộ tham gia IS Trung Đông xuyên/liên biên giới. Sự lan rộng nhanh chóng của IS trong khu vực càng làm gia tăng mối đe dọa đối với an ninh của các quốc gia này.

Malaysia là quốc gia có 63,5% dân số là tín đồ Islam giáo, hầu hết trong đó thực hành tôn giáo theo dòng Sunni, trường phái giáo luật Shafi'i (U.S. Department of State, 2023). Tuy không phải là “điểm nóng” trong khu vực chịu ảnh hưởng của tư tưởng IS, nhưng có những dữ liệu cho thấy có các phần tử cực đoan người Malaysia tham gia IS. Bên cạnh đó, cơ quan chức năng cũng tìm thấy bằng chứng về mạng lưới tuyển dụng và huấn luyện nhân lực hỗ trợ IS (Kam & Yasin, 2016: 18).

Đối diện với nguy cơ khủng bố từ các phần tử ủng hộ IS ở trong nước và có thể trở thành trạm trung chuyển các chiến binh nước ngoài sang Trung Đông tham gia lực lượng vũ trang IS, Malaysia đã ứng phó bằng những cơ chế nào? Các biện pháp này hiệu quả đến đâu? Đó là mục tiêu mà nghiên cứu này hướng đến. Qua đó, đóng góp vào việc hiểu rõ hơn cách Malaysia đối phó với IS trong bối cảnh vừa là một quốc gia Islam giáo đa dạng về tôn giáo, vừa theo đuổi mục đích xây dựng hình ảnh Islam giáo ở Malaysia là tôn giáo ôn hòa.

Để tìm hiểu biện pháp của Malaysia ứng phó với tổ chức IS, bài viết sử dụng cách tiếp cận vấn đề nghiên cứu theo lý thuyết an ninh quốc gia của Robert Keohane và Joseph Nye (1977), Kenneth Waltz (1979), đặc biệt là của Barry Buzan (1991) và lý thuyết an ninh con người do UNDP (1994) đề xuất. Theo Kenneth Waltz, an ninh quốc gia được xem là mục tiêu tối thượng nhằm duy trì chủ quyền và ổn định chính trị của nhà nước trong môi trường quốc tế. Điều này được thể hiện qua việc sử dụng các biện pháp pháp lý và an ninh “cứng”. Trong khi đó, Robert Keohane và Joseph Nye nhấn mạnh tầm quan trọng của hợp tác và liên kết khu vực trong các chương trình phòng, chống cực đoan hóa dựa vào cộng đồng. Còn Barry Buzan nhấn mạnh rằng, mối đe dọa đối với nhà nước có thể xuất phát từ bên ngoài lẫn bên trong. Bảo đảm an ninh quốc gia không chỉ là bảo vệ chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ, mà còn là duy trì tính ổn định chính trị và phúc lợi của cộng đồng. Lý thuyết của Buzan phù hợp với nghiên cứu các đe dọa phi truyền thống, như khủng bố, cực đoan hóa tôn giáo hay khủng hoảng xã hội. Trong trường hợp Malaysia, lý thuyết này hữu ích để giải thích vì sao chính phủ không chỉ dựa vào các biện pháp trấn áp, mà còn triển khai các chương trình phòng ngừa cực đoan, tái hòa nhập xã hội, củng cố bản sắc Islam giáo ôn hòa - tức là kết hợp an ninh xã hội và chính trị với an ninh quốc gia. Lý thuyết an ninh con người, bổ sung cho các lý thuyết trên, cho phép xem xét nỗ lực của chính phủ trong việc bảo vệ cá nhân và cộng đồng khỏi các nguy cơ cực đoan hóa.

Đã có nhiều nghiên cứu quốc tế và một số nghiên cứu trong nước diễn giải các yếu tố dẫn đến sự ra đời, hệ tư tưởng, cách thức chiêu mộ thành viên, tác động an ninh khu vực và toàn cầu... của IS. Chúng tôi đã giới thiệu những nghiên cứu này trong bài viết “Nhà nước Islam giáo và ảnh hưởng ở Indonesia” đăng trên *Tạp chí Nghiên cứu Tôn giáo*, số 11/2024. Tuy nhiên, vẫn chưa có nhiều nghiên cứu theo cách tổng hợp về ứng phó với “Nhà nước Islam giáo” ở từng quốc gia Đông Nam Á hải đảo - nơi có bộ phận tín đồ Islam giáo chiếm tỷ trọng lớn trong thành phần dân cư.

Với mục tiêu tìm hiểu cách thức Malaysia ứng phó với IS, nghiên cứu này chất lọc và tổng hợp các biểu hiện của IS ở Malaysia và biện pháp của chính quyền Malaysia thông qua phương pháp tổng hợp và phân tích tài liệu thứ cấp. Nguồn tài liệu được tác giả sử dụng trong bài viết là các nghiên cứu học thuật, báo cáo của chính quyền sở tại và quốc tế, trong đó tiêu biểu là các bài viết tổng hợp hằng năm về tình hình

khủng bố và chống khủng bố ở một số quốc gia Đông Nam Á đăng trên tạp chí *Counter Terrorist Trends and Analyses* - tạp chí của International Centre for Political Violence and Terrorism Research, và các nghiên cứu chuyên sâu về IS ở Malaysia.

1. Biểu hiện của “Nhà nước Islam giáo” tại Malaysia

Sự hiện diện của IS tại Malaysia diễn ra theo nhiều chiều hướng đan xen. Ngay cả trước khi IS trỗi dậy, tín đồ Islam giáo ở Malaysia đã có những mối liên hệ tư tưởng và tình cảm chặt chẽ với các phong trào Islam giáo ở Trung Đông; tiêu biểu như *Phong trào Thanh niên Islam giáo Malaysia* (Angkatan Belia Islam Malaysia - ABIM) ra đời trong bối cảnh chịu ảnh hưởng từ Phong trào Phục hưng Islam giáo và Cách mạng Iran trong những năm 1970. Các mối liên kết xuyên quốc gia trên nhiều khía cạnh, cùng với sự đồng cảm với tình cảnh của người Islam giáo ở Trung Đông, đã tạo môi trường thuận lợi cho sự lan truyền của tư tưởng cực đoan, lôi cuốn nhiều tín đồ Islam giáo Malaysia tham gia vào các cuộc xung đột như chiến tranh Afghanistan và sau đó là hưởng ứng lời kêu gọi thánh chiến của IS. Mặt khác, IS đóng vai trò là chất xúc tác kích hoạt lại các mạng lưới cực đoan nội địa từng bị trấn áp, đặc biệt là các thành viên cũ của *Kumpulan Militan Malaysia* (KMM)² và *Jemaah Islamiyah*³ (JI). Nhiều thành viên của hai tổ chức cực đoan trên đã sang Syria tham chiến hoặc tham gia tuyển mộ, hỗ trợ hoạt động cho IS ngay tại Malaysia. Từ năm 2013, Malaysia bắt đầu chứng kiến sự gia tăng hoạt động tuyển mộ của tổ chức IS thông qua các trang web hoặc ứng dụng trực tuyến (Facebook, WhatsApp, Telegram,...) (Hamid, 2016: 2). Sự ủng hộ trực tuyến đối với IS trên các nền tảng truyền thông xã hội đã góp phần tạo nên một xu hướng về các vấn đề chính trị và Islam giáo. Trong bối cảnh đó, những người ủng hộ IS đã hình thành một “cộng đồng ảo”, qua đó tạo điều kiện cho việc phổ biến tư tưởng cực đoan, thúc đẩy các động lực cực đoan hóa, đồng thời, mở rộng khả năng chiêu mộ và huy động sự ủng hộ từ các đối tượng tiềm năng.

Tháng 01/2016, IS phát hành một đoạn video cảnh báo về một cuộc tấn công sắp xảy ra nhằm vào Malaysia. Đoạn video này do đơn vị vũ trang nói tiếng Mã Lai của IS, *Katibah Nusantara*, đăng tải, với tựa đề *Thông điệp công khai gửi Malaysia* (Public Message for Malaysia). Trong video, IS trực tiếp thách thức *Đơn vị Chống Khủng bố* của Malaysia vì đã cản trở chiến lược tuyển mộ của nhóm. IS cảnh báo rằng, việc tiếp tục các hoạt động chống khủng bố tại Malaysia sẽ chỉ dẫn đến mối đe dọa ngày càng gia tăng từ IS. Malaysia cũng phải đối mặt với các mối đe dọa an ninh từ các nhóm vũ trang ở Philippines và người nước ngoài có liên quan đến IS. Vào giữa năm 2016, lực lượng IS ở Philippines tuyên bố thành lập một “lữ đoàn” mới ở miền Nam Philippines dành cho các chiến binh người Indonesia và Malaysia, được gọi là *Katibah Al-Muhajir*. Vụ ném lựu đạn vào một quán bar ở thị trấn Puchong, bang Selangor, giáp ranh với thủ đô Kuala Lumpur vào tháng 6/2016 là một minh chứng cho việc tuyển mộ, tổ chức và thực hiện qua truyền thông trực tuyến (Haziq, 2018: 16-17). Ngay cả khi IS đã suy yếu tại Iraq và Syria, một số thành viên của tổ chức này vẫn thông qua mạng xã hội kêu gọi người Malaysia trong nước thực hiện các vụ khủng bố tại chỗ nếu không thể gia nhập IS tại Syria. Muhammad Wanndy Mohamed Jedi, người Malaysia, là người tuyển mộ nổi bật của IS, đã sử dụng các tài khoản mạng xã hội để kết nối với những người ủng hộ và các đối tượng tiềm năng ở Indonesia và Malaysia. Muhammad Wanndy Mohamed Jedi được xác định là đã chiêu mộ được ít nhất 80 người hoạt động cho IS tại Malaysia trong giai đoạn 2013-2016 (Vân Sơn, 2025; Dhanaraj, 2019: 15-16).

Tháng 01/2016, cảnh sát Malaysia đã bắt giữ bảy nghi phạm có kế hoạch tiến hành các vụ tấn công trong nước; một số người trong đó được giao nhiệm vụ huy động và phân phối tiền để tuyển mộ và thực

² Kumpulan Militan Malaysia (KMM), hay còn gọi là *Phong trào Mujahidin Malaysia*, là một tổ chức khủng bố ở Malaysia được thành lập vào năm 1995 với mục tiêu lật đổ nhà nước hiện tại và thành lập một nhà nước Islam giáo toàn khu vực, bao gồm miền Nam Thái Lan, Indonesia và miền Nam Philippines. Tổ chức này có liên hệ với các nhóm Islam giáo cực đoan khác trong khu vực, bao gồm cả tổ chức Jemaah Islamiyah (JI).

³ Jemaah Islamiyah (JI) là một mạng lưới khủng bố có trụ sở tại Indonesia được thành lập vào năm 1993 nhằm thành lập một nhà nước Islam giáo bao gồm miền Nam Thái Lan, Malaysia, Singapore, Indonesia, Brunei và miền Nam Philippines.

hiện các vụ tấn công khủng bố ở Malaysia. Vụ ném lựu đạn vào quán bar Movida tại thị trấn Puchong, khiến tám người bị thương, diễn ra vào tháng 6/2016 nói trên, là vụ khủng bố trót lọt đầu tiên tại Malaysia có liên quan trực tiếp đến IS. Cảnh sát cũng cho biết, hai thành viên khác trong nhóm ném lựu đạn quán bar Movida ở Puchong đang chờ chỉ thị mới để tấn công một tụ điểm giải trí ở Johor bằng lựu đạn. Người thứ ba đã nhận lệnh tấn công trụ sở cảnh sát tại Kuala Lumpur và các tòa nhà chính phủ ở Putrajaya (Jani, 2017: 17). Kể từ sau vụ tấn công tại quán bar Movida ở Puchong năm 2016, chưa có thêm vụ khủng bố nào xảy ra, nhưng đã có nhiều âm mưu khủng bố trong lãnh thổ Malaysia bị lực lượng chức năng kịp thời ngăn chặn. Từ năm 2013 đến tháng 10/2017, đã có 346 người bị bắt giữ ở Malaysia vì nghi ngờ có liên hệ với IS (Dhanaraj, 2019: 16).

Mối đe dọa IS ở Malaysia không thể tách rời bối cảnh Đông Nam Á. Các công dân Malaysia từng gia nhập IS tại Syria, Iraq thường xuyên giữ liên hệ với mạng lưới khủng bố trong khu vực, đặc biệt là với tổ chức Jemaah Islamiyah (JI) ở Indonesia và nhóm của Abu Sayyaf (ASG) tại miền Nam Philippines (Smith, 2015). Sự kiện Marawi kéo dài 5 tháng trong năm 2017 ở Philippines cho thấy sự tham gia của một số chiến binh người Malaysia, khẳng định xu hướng liên kết xuyên biên giới của IS trong khu vực (Institute for Policy Analysis of Conflict, 2018).

Một biểu hiện khác là sự liên kết của các nhóm xuyên quốc gia, tiêu biểu qua việc hình thành nhóm *Katibah Nusantara* tại Syria năm 2014. Đây là một nhánh chiến binh nổi tiếng Mã Lai, tập hợp các phân tử cực đoan đến từ Malaysia, Indonesia, Singapore, miền Nam Philippines và miền nam Thái Lan. Bằng cách tận dụng ngôn ngữ và bản sắc văn hóa chung, *Katibah Nusantara* không chỉ giải quyết rào cản giao tiếp trong chiến sự tại Syria, mà còn tạo cảm hứng cho sự xuất hiện của các nhóm cực đoan mới tại Malaysia. Những nhóm này phát triển vừa nhờ sự dẫn dắt của các “tiền bối” từng thuộc KMM và JI, vừa nhờ vào các hoạt động tuyên truyền, gây quỹ và tổ chức qua mạng xã hội để lôi kéo các tín đồ cực đoan sang Syria.

So với Philippines và Indonesia, Malaysia chưa xảy ra các cuộc khủng bố quy mô lớn do IS tiến hành, song điều này không có nghĩa là mối đe dọa không nghiêm trọng. Trên thực tế, Malaysia đã trở thành một “trung tâm trung chuyển” quan trọng cho các hoạt động của IS tại khu vực, bao gồm tuyển mộ, tài chính và hậu cần. Ngay đầu năm 2015, Công an Trung Quốc đã thông báo cho Malaysia rằng có hơn 300 công dân Trung Quốc đã sử dụng Malaysia như một điểm trung chuyển từ Trung Quốc đến Syria và Iraq để gia nhập IS (Vietnam+, 2015). Trong hai năm, 2014-2015, Malaysia đã ngăn chặn dòng người tham gia tuyển dụng để gia nhập IS và giới chức Malaysia đã bắt giữ khoảng 150 trường hợp. Trong khi đó, khoảng 100 đối tượng được cho là đã lọt lưới và di chuyển tới Syria. Ngoài ra, chính phủ Malaysia ước tính hiện có tới 50.000 người Malaysia ủng hộ IS (Vũ Duy, 2016). Theo số liệu của Cảnh sát Malaysia, đến năm 2019 có khoảng 160 công dân Malaysia đã rời bỏ đất nước để tham gia chiến sự tại Syria và Iraq (Ei-Muhammady, 2023: 5). Gần đây nhất, ngày 04/07/2025, Cảnh sát Malaysia đã triệt phá một mạng lưới sử dụng mạng xã hội để truyền bá tư tưởng cực đoan và gây quỹ cho IS nhắm vào nhóm lao động nhập cư người Bangladesh đang làm việc tại Malaysia (Mạnh Dương, 2025).

Các phân tử khủng bố nước ngoài cũng đã tìm cách tuyển mộ phân tử cực đoan ngay tại Malaysia để đưa đi huấn luyện trong khu vực - thường là miền Nam Philippines - rồi sau đó gửi họ trở về để tiến hành các cuộc tấn công. Vào tháng 11/2018, có nhiều phân tử khủng bố đã xâm nhập vào Mindanao, Philippines kể từ sau khi trận chiến Marawi kết thúc vào tháng 10/2017. Phần lớn những người này đến từ Malaysia và Indonesia. Ngoài ra, còn có những người đến từ Ả Rập Xê út, Thổ Nhĩ Kỳ, Ma rốc, Tây Ban Nha, Pháp, Tunisia, Iraq, Ai Cập và Yemen (Dhanaraj, 2019: 17).

2. Đối sách của chính quyền Malaysia với ảnh hưởng của “Nhà nước Islam giáo”

Có thể thấy, sự hiện diện và mối đe dọa của IS tại Malaysia thể hiện trên nhiều cấp độ: từ tuyển mộ trực tuyến, tham chiến ở nước ngoài, đến âm mưu khủng bố trong nước và kết nối xuyên quốc gia. Điều này đặt ra thách thức an ninh đa chiều cho chính quyền Malaysia, buộc quốc gia này phải triển khai đồng thời biện pháp an ninh cứng rắn và chiến lược phòng ngừa mềm.

Chính quyền Malaysia đã triển khai một chiến lược toàn diện, kết hợp giữa biện pháp cứng rắn (pháp luật, an ninh) và biện pháp mềm (giáo dục, giải cục đoàn, truyền thông tôn giáo), đồng thời, tăng cường hợp tác quốc tế để đối phó với ISIS. Tuy nhiên, tính bền vững của các biện pháp này phụ thuộc vào khả năng xử lý những thách thức mới, đặc biệt, vấn đề hồi hương của những người đã tham gia IS ở Iraq và Syria, cũng như sự lan tỏa của chủ nghĩa cực đoan trực tuyến.

Về khung pháp lý, Malaysia từ lâu đã duy trì hệ thống luật an ninh đặc thù, cho phép nhà nước phản ứng nhanh với các mối đe dọa khủng bố. Sau khi bãi bỏ Luật An ninh Nội địa (ISA) năm 2012, chính quyền Malaysia đã ban hành *Luật Các tội phạm an ninh (Biện pháp đặc biệt)* (Security Offences [Special Measures] Act 2012), cùng với *Luật Ngăn ngừa khủng bố* 2015 (Prevention of Terrorism Act 2015) nhằm đối phó các nhóm cực đoan vốn có trong nước và sau đó là IS. Những khung pháp lý này cho phép bắt giữ phòng ngừa, truy tố nghiêm các phần tử khủng bố, đồng thời, kiểm soát chặt chẽ dòng tiền và hoạt động truyền thông liên quan đến IS (Ng, E., 2016).

Lực lượng chống khủng bố ở Malaysia là các đơn vị quân đội, thực thi pháp luật và phòng vệ đặc nhiệm, gồm có: *Trung đoàn Đặc công số 11* thuộc lực lượng đặc nhiệm Lục quân Malaysia; *Trung đội Alpha* thuộc lực lượng đặc nhiệm Hải quân Malaysia; *Đội giải cứu con tin trên không* thuộc Không quân Malaysia; *Đặc nhiệm 69 chống khủng bố* thuộc Lữ đoàn đặc biệt của Cảnh sát Malaysia; *Đơn vị Hành động Đặc biệt* thuộc lực lượng đặc nhiệm Cảnh sát Malaysia; *Đội tấn công hải quân* thuộc lực lượng hành động trên biển của Cảnh sát Malaysia; *Trung đội Hồ* thuộc lực lượng tác chiến dã chiến của Cảnh sát Malaysia; *Đội Phản ứng nhanh* thuộc lực lượng Cảnh sát Malaysia; *Đơn vị Nhiệm vụ đặc biệt và Giải cứu* thuộc Cơ quan Thực thi Hàng hải Malaysia; *Nhóm Chiến thuật đặc biệt* chuyên xử lý tình huống khủng bố và tội phạm có tổ chức; *Đơn vị Tác chiến phản ứng nhanh* thuộc Cục Hải quan Malaysia. Từ năm 2013 đến 2020, lực lượng chống khủng bố đã bắt giữ hơn 500 cá nhân tình nghi có liên hệ với IS (Royal Malaysia Police, 2020).

Bên cạnh việc thành lập các cơ quan thực hiện nhiệm vụ trấn áp, Malaysia chú trọng đến các biện pháp phòng ngừa cực đoan hóa. Bộ Nội vụ Malaysia phối hợp với các học giả Islam giáo, chuyên gia tâm lý và gia đình để triển khai chương trình phòng ngừa cực đoan, với tỷ lệ thành công được báo cáo là trên 95% (Hamid, 2016: 2). Chính quyền cũng khởi động các chiến dịch tuyên truyền trực tuyến nhằm chống lại tuyên truyền của IS, trong đó Cục Phát triển Islam giáo Malaysia, thuộc Văn phòng Thủ tướng, đóng vai trò quan trọng trong việc ban hành các quy định tôn giáo hợp pháp (*Fatwa*) và phổ biến thông điệp Islam hòa bình. Trong đó, *Viện Củng cố và bồi dưỡng Aqidah Malaysia* trực thuộc Cục Phát triển Islam giáo Malaysia, triển khai nhiều chương trình và hoạt động dành cho những đối tượng vi phạm về giáo lý đức tin (*Aqidah*) theo các phán quyết của tòa án. Tổ chức này đặc biệt hướng tới việc nâng cao nhận thức của công chúng, đồng thời, hỗ trợ các biện pháp của nhà nước nhằm kiềm chế và khắc phục tình trạng lợi dụng, thao túng, cực đoan hóa giáo lý đức tin. Một tổ chức khác là *Viện Nghiên cứu Thanh niên Malaysia* trực thuộc Bộ Thanh niên và Thể thao thực hiện các chương trình định hướng nhằm xác định những sai lầm thần học và chính trị trong hệ tư tưởng cực đoan, đặc biệt để xóa bỏ nhận thức sai lệch và xử lý các vấn đề cấp thiết. Chính phủ Malaysia cũng thành lập *Trung tâm Phản tuyên truyền kỹ thuật số khu vực* (Regional Digital Counter-Messaging Center) vào năm 2016, đặt dưới sự điều hành của Cảnh sát Malaysia để ứng phó với

việc tuyên truyền tư tưởng hoặc chiêu mộ của IS qua mạng xã hội (Bakar & Aslam, 2019: 120-121). Trong khi đó, Ủy ban Truyền thông và Đa phương tiện Malaysia giám sát và chặn truy cập đến những trang web quảng bá nội dung nhạy cảm hoặc không phù hợp, vốn đi chệch khỏi Islam giáo chính thống và đồng thời đe dọa đến an ninh Malaysia (Hamid, 2016: 17).

Do tính chất xuyên quốc gia của IS, Malaysia coi hợp tác quốc tế là một trụ cột trong chiến lược chống khủng bố. Năm 2003, nước này thành lập Trung tâm Chống khủng bố Khu vực Đông Nam Á (Southeast Asia Regional Centre for Counter Terrorism - SEARCCT) tại Kuala Lumpur, sau đó trở thành cơ sở phối hợp huấn luyện, chia sẻ thông tin tình báo giữa các nước ASEAN và đối tác như Mỹ, Australia, và Liên Hợp Quốc (Bakar & Aslam, 2019: 120). Ngoài ra, Malaysia tham gia *Nhóm hợp tác tình báo ba bên* với Indonesia và Philippines để tuần tra biển Sulu - Celebes, hạn chế di chuyển của các phần tử khủng bố (Yaoren, Dass & Singh, 2021: 3-5). Thành tựu bước đầu hợp tác quốc tế chống khủng bố liên quan đến IS của Malaysia là đầu năm 2016, lực lượng chống khủng bố thuộc Cảnh sát Malaysia đã phối hợp với Interpol xác định được danh tính của 132 công dân nước này tham chiến trong hàng ngũ IS. Cùng với đó, Chính phủ Malaysia cũng ra tuyên bố cấm các công dân nói trên về nước (Nhật Vũ, 2016).

3. Hiệu quả của chiến lược chống “nhà nước Islam giáo” tại Malaysia

Các chiến lược chống khủng bố và chống IS của Malaysia trong thập niên vừa qua đã cho thấy những tác động cụ thể cả ở cấp độ an ninh lẫn xã hội. Theo *Country Reports on Terrorism*, báo cáo của Bộ Ngoại giao Hoa Kỳ, từ năm 2013 đến 2019, chính quyền Malaysia đã bắt giữ hơn 450 nghi phạm khủng bố, trong đó có khoảng 120 người nước ngoài, chủ yếu từ Indonesia và Philippines; ít nhất 23 âm mưu tấn công khủng bố đã bị triệt phá, qua đó góp phần ngăn chặn sự mở rộng các mạng lưới cực đoan trong khu vực (U.S. Department of State, 2019). Đồng thời, các chương trình phi cực đoan hoá và tái hoà nhập do Cục Đặc nhiệm chống khủng bố của Cảnh sát Malaysia phối hợp cùng Cục Phát triển Islam giáo Malaysia (JAKIM) và Bộ Giáo dục triển khai cũng cho thấy mức độ hiệu quả nhất định. Báo cáo của Middle East Institute ghi nhận rằng đến năm 2011, khoảng 95% trong số 240 người bị giam giữ (chủ yếu thuộc tổ chức *Jemaah Islamiyah* và tổ chức *Kumpulan Militan Malaysia*) đã được tái hòa nhập thành công, chỉ còn 5% được xếp loại “cực đoan cốt lõi” có nguy cơ tái phạm cao (Nasir, 2020). Bên cạnh đó, các sáng kiến nâng cao nhận thức cộng đồng do *Trung tâm Chống khủng bố Khu vực Đông Nam Á* (Southeast Asia Regional Centre for Counter Terrorism - SEARCCT) và *Chương trình Phát triển Liên Hợp Quốc* (UNDP) hỗ trợ đã giúp củng cố khả năng đề kháng xã hội trước tuyên truyền trực tuyến của IS, góp phần giảm thiểu nguy cơ cực đoan hóa trong giới trẻ và sinh viên đại học (UNDP, 2018).

Trong bối cảnh chính phủ Malaysia triển khai nhiều biện pháp ngăn chặn và đối phó với mối đe dọa từ tổ chức IS, các tổ chức/nhóm Islam giáo ở Malaysia đã có những phản ứng khác nhau, phản ánh cả sự đồng thuận lẫn những băn khoăn nhất định. Trước hết, các cơ quan tôn giáo chính thống như Cục Phát triển Islam giáo Malaysia (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia - JAKIM) đã đóng vai trò trung tâm trong việc hỗ trợ chính phủ xây dựng đối trọng tư tưởng. Thông qua các chương trình huấn luyện Imam, tổ chức hội thảo và quản lý quá trình giáo huấn lại giáo lý đức tin Islam giáo đối với những người đã tham gia IS. Cục Phát triển Islam giáo Malaysia đã góp phần tạo nền tảng thần học để bác bỏ luận điệu cực đoan của IS. Trong khi đó, các tổ chức xã hội Islam giáo, như: *Phong trào Thanh niên Islam giáo Malaysia* (Angkatan Belia Islam Malaysia - ABIM) và IKRAM (Pertubuhan Ikram Malaysia - tổ chức Islam giáo phi chính phủ, chuyên về truyền giáo, quan tâm đến đời sống tín đồ theo đúng giáo lý và lối sống Islam giáo) cũng công khai phản đối IS. Họ nhấn mạnh tầm quan trọng của giáo dục thanh niên, đối thoại liên tôn giáo và bảo vệ quyền con người, đồng thời, phối hợp với các viện nghiên cứu như *Trung tâm Chống khủng bố Khu vực Đông Nam Á* (SEARCCT) để triển khai hội thảo và truyền thông xã hội chống cực đoan. Đối với *Đảng Islam giáo toàn*

Malaysia (Parti Islam Se-Malaysia - PAS), mặc dù chính thức bác bỏ IS và khẳng định rằng bạo lực cực đoan đi ngược lại tinh thần Islam giáo, song đảng này lại tỏ ra lo ngại về việc chính phủ có thể lạm dụng các đạo luật an ninh, như: *Đạo luật về các tội phạm an ninh (Biện pháp đặc biệt) năm 2012* (Security Offences (Special Measures) Act - SOSMA) hay *Đạo luật Phòng chống khủng bố năm 2015* (Prevent of Terrorism Act - POTA). Do đó, thái độ của *Đảng Islam giáo toàn Malaysia* vừa mang tính ủng hộ chống khủng bố, vừa thể hiện sự cảnh giác trước khả năng suy giảm quyền tự do dân sự (Mujib & Halkis, 2022). Một điểm đáng lưu ý là các hội, nhóm sinh viên Islam giáo trở thành nhóm nhạy cảm nhất trước ảnh hưởng tư tưởng cực đoan. Các khảo sát cho thấy vẫn còn một tỷ lệ nhỏ sinh viên (khoảng 20%) cho rằng bạo lực có thể là phương tiện hợp pháp để đạt mục tiêu chính trị, mặc dù phần lớn phản đối IS. Vì vậy, Chính phủ đã triển khai nhiều chương trình chống cực đoan hóa trong trường đại học để ngăn chặn nguy cơ này (The Straits Times, 2018; Ismail và cộng sự, 2022).

Nhìn chung, đa số các nhóm Islam giáo Malaysia ủng hộ chính phủ trong việc chống IS, nhất là ở bình diện tư tưởng và thần học. Tuy nhiên, vẫn tồn tại những lo ngại về quyền con người và sự lạm dụng luật an ninh, cũng như thách thức từ lực lượng thanh niên, đối tượng dễ bị lôi kéo trước làn sóng tuyên truyền cực đoan.

Chiến lược chống IS đã giúp Malaysia được nhìn nhận là một quốc gia Islam giáo ôn hòa và có trách nhiệm trên trường quốc tế. Thông qua *Trung tâm Chống khủng bố Khu vực Đông Nam Á* (SEARCCT) và hợp tác với ASEAN, Mỹ và Liên Hợp Quốc, Malaysia được đánh giá là “trung tâm khu vực” trong việc đối phó với khủng bố xuyên quốc gia. Tuy nhiên, các tổ chức nhân quyền quốc tế vẫn chỉ trích Malaysia về việc sử dụng luật an ninh quá chặt chẽ, đặc biệt, trong các vụ bắt giữ mà không xét xử công khai. Điều này tạo ra một song diện hình ảnh: vừa là “quốc gia chống khủng bố thành công”, vừa bị hoài nghi về tôn trọng quyền con người (U.S. Department of State, 2020).

Kết luận

Nghiên cứu đã cho thấy Malaysia tuy ít chịu tác động trực tiếp từ IS, nhưng lại đóng vai trò quan trọng trong kiểm soát tuyển mộ, tài chính và mạng lưới di chuyển xuyên quốc gia. Chính quyền Malaysia đã ứng phó với mối đe dọa từ IS bằng một chiến lược đa tầng, kết hợp giữa pháp luật nghiêm minh, các chương trình phòng ngừa cực đoan hóa và hợp tác an ninh quốc tế. Kể từ khi IS nổi lên như một thách thức toàn cầu, Malaysia đã triển khai chiến lược kết hợp giữa các biện pháp an ninh cứng, bao gồm các luật chuyên biệt, như: *Đạo luật về các tội phạm an ninh (Biện pháp đặc biệt) năm 2012* (Security Offences (Special Measures) Act - SOSMA), hay *Đạo luật Phòng chống khủng bố năm 2015* (Prevent of Terrorism Act - POTA), hoạt động tình báo và hợp tác quốc tế, với biện pháp mềm như các chương trình chống cực đoan hóa và đối thoại tôn giáo. Các nỗ lực này giúp Malaysia ngăn chặn hiệu quả các âm mưu khủng bố trong nước, củng cố hình ảnh là một quốc gia Islam giáo ôn hòa và đóng vai trò tích cực trong hợp tác khu vực.

Nhìn tổng thể, chiến lược của Malaysia phản ánh một mô hình cân bằng, vừa đáp ứng yêu cầu an ninh quốc gia, vừa phải điều chỉnh để không gây phản tác dụng đối với sự đoàn kết xã hội và ổn định chính trị dài hạn. Những biện pháp này đã giúp giảm thiểu nguy cơ lan rộng của tư tưởng khủng bố và duy trì sự ổn định xã hội trong nước. Kinh nghiệm của Malaysia không chỉ có ý nghĩa thực tiễn trong bảo đảm an ninh quốc gia, mà còn đóng góp cho nỗ lực chung của khu vực và thế giới trong cuộc chiến chống chủ nghĩa khủng bố xuyên quốc gia. Tuy nhiên, Malaysia vẫn đối diện với những thách thức lâu dài, bao gồm: (i) tuyên truyền cực đoan trực tuyến vốn khó kiểm soát; (ii) mạng lưới di chuyển xuyên biên giới của phần tử khủng bố qua khu vực tam giác biển Sulu-Sulawesi; và (iii) những bất mãn xã hội nội tại có thể bị các nhóm cực đoan lợi dụng. Những vấn đề này cần được nghiên cứu thêm/.

Tài liệu tham khảo

1. Bakar, S. Z. A., & Aslam, M. M. (2019), "Ongoing IS Radical Ideology in Malaysia: Factors and Counter Strategy", *Journal of Islamic and Civilizational Studies*, Vol. 6, Issue 03, pp. 115-125.
2. Dhanaraj, J. (2019), "Malaysia. In Southeast Asia: Indonesia, Philippines, Malaysia, Singapore, Thailand, and Myanmar", *Counter Terrorist Trends and Analyses*, Vol. 11, Issue 01, pp. 15-18.
3. Vũ Duy (2016), *Malaysia lo ngại vì nhiều công dân gia nhập IS*, <https://dantri.com.vn/the-gioi/malaysia-lo-ngai-vi-nhieu-cong-dan-gia-nhap-is-20160112143503317.htm>, ngày đăng tải 21/01/2016, ngày truy cập 30/8/2025.
4. Mạnh Dương (2025), *Bangladesh cam kết phối hợp với Malaysia về vụ 36 công dân bị bắt*, <https://vtv.vn/bangladesh-cam-ket-phoi-hop-voi-malaysia-ve-vu-36-cong-dan-bi-bat-100250706221851879.htm>, ngày đăng tải 07/7/2025, ngày truy cập 28/9/2025.
5. Ei-Muhammady A. (2023), *Managing the Returning Foreign Terrorist Fighters and Their Families: Malaysia Experience*, International Centre for Counter-Terrorism Policy Brief 2023, pp. 02-16, DOI: 10.19165/2023.2.01.
6. Hamid, F. A. Ahmad. (2016), "ISIS in Southeast Asia: Internalized Wahhabism is a Major Factor", *ISEAS Perspective*, No. 24, pp. 01-11.
7. Haziq, M. (2018), "Malaysia", *Counter Terrorist Trends and Analyses*, Vol. 9, Issue 01, pp. 15-17.
8. Lương Thị Thu Hường, Trần Minh Ngọc (2018), "Tìm hiểu nền tảng tư tưởng của Nhà nước Islam giáo tự xưng (IS) qua tạp chí trực tuyến Rumiya", *Tạp chí Nghiên cứu Tôn giáo*, số 01, tr. 03-29.
9. Institute for Policy Analysis of Conflict (IPAC) (2018), *Extremists in Bandung: Darul Islam to ISIS - and Back Again*, <https://understandingconflict.org/en/publications/Extremists-in-Bandung-Darul-Islam-to-ISIS-and-Back-Again>, ngày đăng tải 12/02/2018, ngày truy cập 10/8/2025.
10. Ismail, N., Jawhar, J., Yusof, D., Ismail, A., & Akhtar, R., Akhtar, M. K. (2022), "Understanding Malaysian Youth's Social Media Practices and Their Attitude towards Violent Extremism", *Intellectual Discourse* 30(1), pp. 5-33, DOI: 10.31436/id.v30i1.1855.
11. Jani, M. H. (2017), "Malaysia", *Counter Terrorist Trends and Analyses*, Vol. 9, Issue 01, pp. 18-21.
12. Kam, S., & Yasin, N. A. M. (2015-2016), "Malaysia", *Counter Terrorist Trends and Analyses*, Vol. 8, Issue 01, pp. 17-21.
13. Keohane, R., & Nye, J. (1977), *Power and Interdependence: World Politics in Transition*, Harper Collin Publishers, New York.
14. Mujib, S., & Halkis, M. (2022), "Upaya Pemerintah Malaysia Menanggulangi Masalah Terorisme", *Jurnal Sosial Politik Indonesia*, Vol. 8, Issue 02, pp. 225-240.
15. Nasir, A. A. (2020), *Returning foreign fighters: Is Malaysia ready?*, Middle East Institute, ngày đăng tải 26/5/2020, ngày truy cập 10/9/2025.
16. Ng, E. (2016), *Malaysia's softer approach to radicals reaping rewards*, Today Online, ngày đăng tải 08/12/2016, ngày truy cập 20/8/2025.
17. Nhật Vũ (2016), *Công dân Malaysia tham chiến IS sẽ bị cấm trở về nước*, Báo Công lý, ngày đăng tải 22/02/2016, ngày truy cập 15/8/2025.
18. Royal Malaysia Police (2020), *Deradicalization Programs for SOSMA, POTA, and POCA Detainees in Malaysia*, ngày đăng 23/6/2020, ngày truy cập 20/8/2025.
19. Smith, Samuel A. (2015), "Terrorism in Southeast Asia: The Case of the Abu Sayyaf Group and Jemaah Islamiyah", *ICT Working Papers Series*, 29 pgs.

20. Văn Sơn (2025), *Malaysia triệt phá mạng lưới tội phạm liên quan IS*, <https://nhandan.vn/malaysia-triet-pha-mang-luoi-toi-pham-lien-quan-is-post892196.html>, ngày đăng 08/7/2025, ngày truy cập 25/7/2025.
21. The Straits Times (2018), *1 in 5 Malaysian undergrads finds terrorism an effective tool for achieving objectives: Survey*, ngày đăng 27/7/2018, ngày truy cập 10/9/2025.
22. UNDP (2018), *Preventing Violent Extremism through Promoting Inclusive Development, Tolerance and Respect for Diversity: Malaysia Country Report*, ngày truy cập 16/9/2025.
23. U.S. Department of State (2019), *Country Reports on Terrorism 2019: Malaysia*, ngày truy cập 15/9/2025.
24. U.S. Department of State (2020), *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Malaysia*, ngày truy cập 15/9/2025.
25. U.S. Department of State (2023), *Report on International Religious Freedom: Malaysia 2023*, ngày truy cập 15/8/2025.
26. Vietnam+ (2015), *Malaysia làm điểm trung chuyển gia nhập IS*, ngày đăng tải 22/1/2015, ngày truy cập 22/1/2025.
27. Yaoren, Y. Kenneth; Dass, A. S. Rueben; Singh, J. (2021), *Maritime Malice in Malaysia, Indonesia and the Philippines: The Asymmetric Maritime Threat at the Tri-Border Area*, International Centre for Counter-Terrorism, ngày đăng tải 29/4/2021, ngày truy cập 26/8/2025.

Abstract

MALAYSIA'S RESPONSE TO THE INFLUENCE OF "THE ISLAMIC STATE"

Nguyen Binh

Institute of Anthropology and Religious Studies

Vietnam Academy of Social Sciences

This study examines Malaysia's responses to the rise of the so-called Islamic State (IS) and its implications for national security. Although Malaysia has not been a primary target of IS operations, the country faces significant challenges such as the radicalization of its citizens, recruitment for conflicts in Syria and Iraq, and the spread of extremist ideologies that inspire domestic terrorist plots. Through document analysis and policy review, the study highlights Malaysia's multidimensional approach to countering IS as a non-traditional security threat. It focuses on preventive strategies, legal measures, enforcement mechanisms, and international cooperation. The article contributes to clarifying Malaysia's efforts to balance national security protection with the maintenance of social stability, while simultaneously enhancing the effectiveness of combating transnational terrorism.

Keywords: Malaysia, Islamic State (IS), counter-terrorism.